

Åndsverkloven med
kommentarer

Åndsverkloven med kommentarer

Haakon Aakre, Stian Fagernæs og
Thomas Rieber-Mohn

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2021

1. utgave, 1. opplag 2021

ISBN 978-82-05-53511-4

Omslagsdesign: Studio Levi Bergqvist & Modest (Rune Døli)

Sats: Type-it AS, Trondheim 2021

Brødtekst: 10,5/15 pkt. Minion Pro

Papir: Amber graphic 80 g

Trykk: Dimograf, Polen 2021

Alle henvendelser om boken kan rettes til

Gyldendal Akademisk

Postboks 6730 St. Olavs plass

0130 Oslo

www.gyldendal.no/akademisk

akademisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.

Se www.gyldendal.no/miljo

Forord

En ny lov om opphavsrett til åndsverk – åndsverkloven – trådte i kraft 1. juli 2018. Bakteppet for den nye loven var et behov for å modernisere og forenkle den tidligere loven fra 1961 og å gjøre åndsverkloven lettere tilgjengelig for brukerne. I tillegg var det behov for ytterligere tilpasninger av loven til den digitale utviklingen (til tross for tre større lovendringer med dette formålet i årene før). Kulturdepartementet sendte 17. mars 2016 et høringsnotat med forslag til ny åndsverklov på høring. Etter alminnelig høring ble en lovproposisjon, Prop. 104 L (2016–2017), fremmet for Stortinget 5. april 2017. Det ble mye debatt om lovforslaget – særlig § 71 i proposisjonen om opphavsrett i arbeids- og oppdragsforhold, som rettighetshaversiden stilte seg svært kritisk til. Blant annet på denne bakgrunn ble lovforslaget ikke ferdigbehandlet i Stortinget før neste stortingsperiode våren 2018. Komitéinnstilling ble avgitt 8. mai 2018, jf. Innst. 258 L (2017–2018). Loven ble enstemmig vedtatt etter behandling i Stortinget 15. og 22. mai 2018. Den vedtatte loven tilsvarende forslaget i proposisjonen bortsett fra at forslaget til nevnte § 71 ikke ble tatt med. Loven ble sanksjonert 15. juni 2018 og trådte som nevnt i kraft 1. juli samme år.

To av forfatterne av kommentarutgaven har arbeidet med lovforslaget i Kulturdepartementet, blant annet i utarbeidelsen av høringsnotatet og lovproposisjonen med forslag til ny lov. Den tredje har arbeidet med opphavsrettslige spørsmål som advokat i over 20 år og har også doktorgrad innen rettsområdet. Bakgrunnen for denne boken var at det ble ansett å være behov for en kommentarutgave med merknader til de enkelte paragrafene i 2018-loven. Boken er ment som et supplement til mer generelle fremstillinger av rettsområdet, herunder det utmerkede standardverket *Opphavsrett, 2. utgave* (2019) av Ole-Andreas Rognstad. Arbeidet med kommentarutgaven har vært delt mellom de tre forfatterne ut fra en grunn tanke om lik arbeidsfordeling. Siktemålet har likevel vært at boken skal være resultat av et felles arbeid, og det er gjennomgående blitt praktisert «sidemannskontroll» forfatterne imellom, slik at det for samtlige paragrafer har vært minst to forfattere involvert i arbeidet med utforming av kommentaren. Kommentartuga-

ven er bygget opp på tradisjonell måte med kommentarer til de enkelte leddene i hver paragraf. I tillegg innledes hver paragrafkommentar med et generelt avsnitt med en oversikt over paragrafens innhold og informasjon om paragrafens forarbeider og eventuelt internasjonale rettskilder og juridisk litteratur av betydning. Det er også en generell innledning til hvert av lovens kapitler.

Opphavsretten er et dynamisk rettsområde under kontinuerlig utvikling, ikke minst fordi den teknologiske utviklingen fortsatt leder til stadig nye opphavsrettslige spørsmål og problemstillinger. For norsk opphavsrett står EU-retten sentralt. EU-retten utvikles stadig – både i form av ny rettspraksis fra EU-domstolen knyttet til allerede vedtatte direktiver, og ved innføring av nye rettsakter som krever gjennomføring i norsk rett. I skrivende stund er det opptil flere EU-direktiver som forventes gjennomført i loven, slik at endringer i åndsverkloven må forventes også i tiden som kommer. Lovendringer på området kan også ha utspring i nasjonale forhold. Opphavsrettens dynamiske karakter er noe av det som gjør det til et spennende rettsområde. Samtidig innebærer dette at en fremstilling av norsk opphavsrett aldri kan «skrives i stein» – den vil ubønhørlig utdateres, sakte, men sikkert, ettersom tiden går fra nedtegningstidspunktet. Forfatterne ser derfor ikke bort fra at det kan bli aktuelt med oppdateringer av kommentarutgaven med jevne mellomrom.

Oslo/Bergen mai 2021

Haakon Aakre Stian Fagernæs Thomas Rieber-Mohn

Innhold

Kapittel 1	
Grunnleggende bestemmelser om opphavsrett til åndsverk	33
§ 1. Lovens formål	36
Generelt	36
Første ledd	37
§ 2. Opphavsrett til åndsverk	40
Generelt	41
Første ledd	42
Andre ledd	43
<i>Oppregningen av eksempler på åndsverk</i>	48
Tredje ledd	53
§ 3. Opphavsrettens innhold	54
Generelt	54
Første ledd	56
Andre ledd	59
<i>Spredningsretten</i>	59
<i>Visningsretten</i>	60
<i>Fremføringsretten</i>	61
<i>Overføringsretten</i>	61
Tredje ledd	66
Fjerde ledd	68
§ 4. Visse midlertidige eksemplar	71
Generelt	71
Første ledd	72
Andre ledd	76
§ 5. Rett til navngivelse og vern mot krenkende bruk (ideelle rettigheter) .	77
Generelt	77
Første ledd	78

Innhold

Andre ledd	81
Tredje ledd	83
Fjerde ledd	83
§ 6. Bearbeidelser mv.	84
Generelt	84
Første ledd	85
Andre ledd	87
§ 7. Samleverk	88
Generelt	88
Første ledd	88
§ 8. Fellesverk	90
Generelt	90
Første ledd	91
Andre ledd	92
Tredje ledd	94
§ 9. Ukjent opphaver	94
Generelt	95
Første ledd	95
§ 10. Offentliggjøring og utgivelse	97
Generelt	97
Første ledd	99
Andre ledd	101
§ 11. Opphavsrettens vernetid	104
Generelt	104
Første ledd	105
§ 12. Vernetid for anonyme åndsverk	106
Generelt	106
Første ledd	107
Andre ledd	108
§ 13. Vernetid for verk som tidligere ikke er offentliggjort	108
Generelt	108
Første ledd	109
§ 14. Åndsverk som ikke har opphavsrettslig vern	110
Generelt	110
Første ledd	111

Andre ledd	114
§ 15. Forholdet til vern etter annen lovgivning	115
Generelt	115
Første ledd	115
Andre ledd	116
Kapittel 2	
Rettigheter til utøvende kunstnere og produsenter mfl. (nærstående rettigheter)	117
Generelt	117
§ 16. Utøvende kunstners enerett	119
Generelt	120
Første ledd	121
Andre ledd	123
Tredje ledd	124
Fjerde ledd	124
Femte ledd	124
§ 17. Heving av avtale om rettigheter til lydopptak	124
Generelt	125
Første ledd	126
Andre ledd	128
Tredje ledd	128
Fjerde ledd	128
Femte ledd	129
§ 18. Utøvende kunstners rett til tilleggsvederlag	129
Generelt	130
Første ledd	130
Andre ledd	131
Tredje ledd	132
Fjerde ledd	132
Femte ledd	132
§ 19. Avtale om løpende vederlag	132
Generelt	133
Første ledd	133
§ 20. Produsenters enerett	134
Generelt	135

Innhold

Første ledd	135
Andre ledd	137
Tredje ledd	138
Fjerde ledd	138
§ 21. Vederlag for offentlig fremføring og overføring til allmennheten	
av lydopptak	139
Generelt	139
Første ledd	141
Andre ledd	143
Tredje ledd	146
Fjerde ledd	146
Femte ledd	146
Sjette ledd	148
§ 22. Kringkastingsforetaks rettigheter	148
Generelt	149
Første ledd	150
Andre ledd	150
Tredje ledd	151
Fjerde ledd	151
Femte ledd	153
§ 23. Eneretten til fotografiske bilder	153
Generelt	154
Første ledd	155
Andre ledd	156
Tredje ledd	157
Fjerde ledd	157
Femte ledd	158
§ 24. Eneretten til databaser	158
Generelt	158
Første ledd	160
Andre ledd	164
Tredje ledd	165
Fjerde ledd	165
Femte ledd	167
Sjette ledd	168

Kapittel 3	
Avgrensning av opphavsretten og forvaltning av rettigheter ved avtalelisens mv.	169
Generelt	169
I Generelle bestemmelser	173
§ 25. Alminnelige bestemmelser om bruk av åndsverk etter dette kapitlet .	173
Generelt	173
Første ledd	173
Andre ledd	173
§ 26. Kopiering til privat bruk	175
Generelt	175
Første ledd	178
Andre ledd	183
Tredje ledd	184
Fjerde ledd	186
Femte ledd	187
§ 27. Spredning av eksemplar (konsumpsjon)	187
Generelt	187
Første ledd	189
Andre ledd	193
§ 28. Visning av eksemplar (konsumpsjon)	194
Generelt	194
Første ledd	195
§ 29. Sitat	196
Generelt	196
Nærmere om bestemmelsen	198
§ 30. Tilfeldig eller underordnet medtakelse av et verk	202
Generelt	202
Nærmere om bestemmelsen	202
§ 31. Gjengivelse av verk plassert i det offentlige rom	204
Generelt	204
Første ledd	205
Andre ledd	207
§ 32. Offentlige forhandlinger mv.	207
Generelt	207
Nærmere om bestemmelsen	208

§ 33. Dokumentinnsyn mv.	210
Generelt	210
Første ledd	211
Andre ledd	212
§ 34. Begrensninger i videre bruk av dokumenter og adgang til sitat fra ikke-offentliggjorte dokumenter	213
Generelt	213
Første ledd	214
Andre ledd	214
§ 35. Offentlig gjengivelse av debattprogram	215
Generelt	215
Nærmere om bestemmelsen	216
§ 36. Gjengivelse av verk ved medias omtale av dagshending	218
Generelt	219
Første ledd	220
Andre ledd	223
Tredje ledd	224
§ 37. Gjengivelse av kunstverk og fotografiske verk i kritisk og vitenskapelig fremstilling og biografier	225
Generelt	225
Første ledd	226
Andre ledd	227
Tredje ledd	228
Fjerde ledd	228
§ 38. Gjengivelse av kunstverk og fotografisk verk i katalog mv.	229
Generelt	229
Nærmere om bestemmelsen	230
§ 39 Endring av byggverk og bruksgjenstander	231
Generelt	231
Nærmere om bestemmelsen	232
§ 40. Fri bruk ved seremonier, ungdomsstevner og andre tilstelninger ...	234
Generelt	234
Første ledd	234
Andre ledd	236

II Bruk av datamaskinprogram og databaser	237
§ 41. Rett til endringer i datamaskinprogram og databaser	237
Generelt	237
Første ledd	238
Andre ledd	240
Tredje ledd	241
Fjerde ledd	242
Femte ledd	242
§ 42. Omvendt utvikling av datamaskinprogram	242
Generelt	243
Første ledd	244
Andre ledd	245
Tredje ledd	246
III Bruk av verk i undervisningsvirksomhet	246
§ 43. Fri bruk av verk ved undervisningsvirksomhet	246
Generelt	247
Første ledd	248
Andre ledd	250
Tredje ledd	251
Fjerde ledd	252
Femte ledd	255
Sjette ledd	256
§ 44. Tvangslisens for samleverk til bruk i undervisning mv.	256
Generelt	257
Første ledd	258
Andre ledd	261
§ 45. Tvangslisens for bruk av verk ved offentlig eksamen	262
Generelt	262
Nærmere om bestemmelsen	262
§ 46. Avtalilisens for bruk av verk i undervisningsvirksomhet	263
Generelt	264
Første ledd	265
Andre ledd	269
Tredje ledd	269
Fjerde ledd	269

IV Bruk av verk i virksomheter, arkiv, bibliotek, museer mv.	270
§ 47. Avtalelisens for bruk av verk i institusjoner, ervervsvirksomheter mv.	270
Generelt	270
Første ledd	272
§ 48. Opptak for bruk i visse døgninstitusjoner	275
Generelt	275
Første ledd	276
§ 49. Bruk av verk i arkiv, bibliotek, museer mv.	278
Generelt	278
Første ledd	280
Andre ledd	282
§ 50. Avtalelisens for bruk av verk i arkiv, bibliotek og museer	284
Generelt	284
Første ledd	286
V Bruk av hitteverk i kulturarvinstitusjoner mv.	289
§ 51. Kulturarvinstitusjoner som er omfattet av reglene om hitteverk	289
Generelt	289
Nærmere om bestemmelsen	290
§ 52. Definisjon av hitteverk	291
Generelt	291
Første ledd	291
Andre ledd	292
Tredje ledd	293
Fjerde ledd	294
§ 53. Bruk av hitteverk	294
Generelt	295
Første ledd	295
Andre ledd	296
Tredje ledd	297
Fjerde ledd	297
Femte ledd	297
Sjette ledd	298
§ 54. Omfattende søk etter rettighetshavere mv.	298
Generelt	299

Første ledd	299
Andre ledd	300
Tredje ledd	300
Fjerde ledd	301
Femte ledd	301
Sjette ledd	301
VI Bruk av verk for personer med nedsatt funksjonsevne	302
§ 55. Fri bruk for personer med nedsatt funksjonsevne	302
Generelt	302
Første ledd	303
Andre ledd	305
Tredje ledd	305
Fjerde ledd	306
§ 56. Tvangslisens for fremstilling og bruk av opptak for personer med nedsatt funksjonsevne	307
Generelt	307
Første ledd	308
VII Bruk av verk på det audiovisuelle området mv.	310
§ 57. Avtalelisens for tilgjengeliggjøring av audiovisuelle produksjoner mv.	310
Generelt	311
Første ledd	313
Andre ledd	317
Tredje ledd	319
Fjerde ledd	319
Femte ledd	319
§ 58. Midlertidige (efemære) opptak	320
Generelt	320
Første ledd	321
Andre ledd	323
VIII Følgerett ved videresalg av kunstverk	323
§ 59. Følgerett ved videresalg av kunstverk	323
Generelt	324
Første ledd	325
Andre ledd	328

§ 60. Beregning og innkreving av følgerettsvederlaget	328
Generelt	329
Første ledd	329
Andre ledd	329
Tredje ledd	330
Fjerde ledd	330
§ 61. Ufravikelighet og opplysningsplikt mv. ved følgerett	331
Generelt	331
Første ledd	331
Andre ledd	332
IX Felles bestemmelser om tvangslisens, avtalelisens, nemnd mv. ...	333
§ 62. Tvisteløsning for bruk av verk ved tvangslisens	333
Generelt	333
Første ledd	334
Andre ledd	335
§ 63. Vilkår for bruk av verk ved avtalelisens	337
Generelt	338
Første ledd	339
Andre ledd	341
Tredje ledd	345
Fjerde ledd	348
§ 64. Vederlag for bruk av verk ved avtalelisens	349
Generelt	349
Første ledd	350
Andre ledd	351
§ 65. Tvisteløsning ved avtalelisens	351
Generelt	352
Første ledd	353
Andre ledd	354
Tredje ledd	354
Fjerde ledd	355
§ 66. Organisasjoners søksmålsrett	356
Generelt	357
Første ledd	358
Andre ledd	359
Tredje ledd	360

Kapittel 4	
Opphavsrettens overgang mv.	361
§ 67. Alminnelige bestemmelser om overdragelse	363
Generelt	363
Første ledd	364
Andre ledd	366
Tredje ledd	368
§ 68. Endringer og videreoverdragelse	369
Generelt	369
Første ledd	370
Andre ledd	370
§ 69. Rett til rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett	373
Generelt	373
Første ledd	374
Andre ledd	375
Tredje ledd	378
Fjerde ledd	378
§ 70. Avregning og kontroll	379
Generelt	379
Første ledd	380
Andre ledd	381
Tredje ledd	382
§ 71. Datamaskinprogram skapt i arbeidsforhold	382
Generelt	382
Nærmere om bestemmelsen	383
§ 72. Avtaler om innspilling av filmverk	385
Generelt	386
Første ledd	387
Andre ledd	387
Tredje ledd	388
§ 73. Avtaler om fremføring og overføring	389
Generelt	389
Første ledd	389
Andre ledd	390
Tredje ledd	391

Innhold

§ 74. Forlagsavtaler	392
Generelt	392
Nærmere om bestemmelsen	392
§ 75. Arv	393
Generelt	393
Første ledd	394
Andre ledd	394
Tredje ledd	395
Fjerde ledd	397
§ 76. Opphavsretten og formuesforholdet mellom ektefeller	398
Generelt	398
Første ledd	399
Andre ledd	399
§ 77. Utlegg og annen tvangsforfølgning	400
Generelt	401
Første ledd	401
Andre ledd	403
Kapittel 5	
Straff og erstatning mv.	404
§ 78. Forbud mot inngrep og andre overtredelser	405
Generelt	405
Første ledd	406
Andre ledd	408
§ 79. Straff	408
Generelt	409
Første ledd	409
Andre ledd	411
§ 80. Straff for grovt inngrep	411
Generelt	412
Første ledd	412
Andre ledd	413
§ 81. Vederlag og erstatning	413
Generelt	414
Første ledd	414

Andre ledd	419
Tredje ledd	420
Fjerde ledd	420
Femte ledd	421
Sjette ledd	421
§ 82. Tiltak for å hindre inngrep og andre overtredelser	422
Generelt	422
Første ledd	423
Andre ledd	427
Tredje ledd	427
§ 83. Tillatelse til bruk	427
Generelt	428
Første ledd	428
§ 84. Formidling av informasjon om dom i sak om inngrep og overtredelse	430
Generelt	430
Første ledd	431
§ 85. Tvungent verneting	432
Generelt	432
Kapittel 6	
Særskilte tiltak ved inngrep i opphavsrett m.m. på internett	434
§ 86	436
§ 87. Tilgang til opplysninger som identifiserer innehaver av abonnement brukt ved opphavsrettsinngrep m.m.	436
Generelt	437
Første ledd	439
Andre ledd	441
Tredje ledd	442
Fjerde ledd	445
Femte ledd	446
Sjette ledd	447
§ 88. Pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted der det gjøres tilgjengelig materiale som gjør inngrep i opphavsrett m.m.	447
Generelt	448
Første ledd	449

Innhold

Andre ledd	452
Tredje ledd	454
§ 89. Begjæringen	454
Generelt	454
Første ledd	455
§ 90. Behandling av begjæringen	456
Generelt	457
Første ledd	457
Andre ledd	458
Tredje ledd	459
Fjerde ledd	459
Femte ledd	460
§ 91. Rettens avgjørelse	460
Generelt	461
Første ledd	461
Andre ledd	461
Tredje ledd	463
Fjerde ledd	463
§ 92. Etterfølgende forhandlinger	464
Generelt	464
Første ledd	465
Andre ledd	465
Tredje ledd	466
Fjerde ledd	466
Femte ledd	467
§ 93. Gjennomføring av pålegg	467
Generelt	467
Første ledd	468
§ 94. Opphevelse av pålegg	468
Generelt	469
Første ledd	469
Andre ledd	470
Tredje ledd	470
§ 95. Bortfall av pålegg	471
Generelt	471
Første ledd	472

Andre ledd	472
Tredje ledd	472
§ 96. Sakskostnader	473
Generelt	473
Nærmere om bestemmelsen	473
§ 97. Erstatning ved opphevelse og bortfall av pålegg	475
Generelt	475
Første ledd	475
Andre ledd	476
§ 98. Forholdet til tvisteloven	476
Generelt	476
Nærmere om bestemmelsen	477
Kapittel 7	
Bestemmelser til vern for tekniske beskyttelsessystemer og elektronisk rettighetsinformasjon	479
Generelt	479
§ 99. Forbud mot omgåelse mv. av effektive tekniske beskyttelsessystemer	481
Generelt	481
Første ledd	482
Andre ledd	485
Tredje ledd	486
Fjerde ledd	487
Femte ledd	488
§ 100. Adgangen til bruk av verk når effektive tekniske beskyttelsessystemer er anvendt	488
Generelt	489
Første ledd	490
Andre ledd	490
Tredje ledd	491
Fjerde ledd	491
Femte ledd	491
§ 101. Tekniske innretninger til beskyttelse av et datamaskinprogram ...	492
Generelt	492
Nærmere om bestemmelsen	492

§ 102. Forbud mot fjerning eller endring av elektronisk rettighetsinformasjon	493
Generelt	494
Nærmere om bestemmelsen	494
§ 103. Arbeider vernet etter kapittel 2	495
Generelt	495
Kapittel 8	
Forskjellige bestemmelser	496
§ 104. Retten til eget bilde	497
Generelt	497
Første ledd	499
Andre ledd	503
§ 105. Bestilte portretter	503
Generelt	503
Første ledd	504
Andre ledd	504
Tredje ledd	505
§ 106. Forbud mot å bruke tittel mv. som kan forveksles med annet åndsverk	505
Generelt	505
Nærmere om bestemmelsen	506
§ 107. Forbud mot bruk av opphaverens navn og merke	508
Generelt	508
Nærmere om bestemmelsen	509
§ 108. Forbud mot å tilgjengeliggjøre åndsverk på en krenkende måte ...	510
Generelt	510
Første ledd	511
Andre ledd	512
Tredje ledd	513
§ 109. Plikt til å varsle opphaveren før ødeleggelse av åndsverk	513
Generelt	513
Nærmere om bestemmelsen	514
§ 110. Opphaverens rett til å få adgang til åndsverk i andres besittelse ...	515
Generelt	515
Første ledd	516

Andre ledd	517
§ 111. Forholdet til tjenesteloven	517
Generelt	517
Nærmere om bestemmelsen	518
§ 112. Bestemmelser om trykte verk mv.	518
Generelt	518
Nærmere om bestemmelsen	519
§ 112a. Portabilitet av nettbaserte innholdstjenester	520
Generelt	520
Nærmere om bestemmelsen	521
Kapittel 9	
Lovens rekkevidde	523
§ 113. Lovens rekkevidde for opphavsrett til åndsverk	523
Generelt	524
Første ledd	525
Andre ledd	525
Tredje ledd	525
Fjerde ledd	525
Femte ledd	526
Sjette ledd	526
§ 114. Lovens rekkevidde for nærstående rettigheter	526
Generelt	527
Første ledd	527
Andre ledd	527
Tredje ledd	528
§ 115. Lovens anvendelse for satellittkringkasting	529
Generelt	529
Nærmere om bestemmelsen	529
§ 116. Forskriftshjemmel for å kunne gi loven anvendelse for andre åndsverk	530
Generelt	531
Første ledd	531
Andre ledd	532
Tredje ledd	533
Fjerde ledd	533

Innhold

§ 117. Lovens anvendelse for eksisterende åndsverk	533
Generelt	533
Første ledd	533
Andre ledd	534
 Kapittel 10	
Sluttbestemmelser	535
§ 118. Ikrafttredelses- og overgangsregler	535
Generelt	535
Første ledd	535
Andre ledd	535
Tredje ledd	536
Litteratur	537
Bøker	537
Artikler	538
Forarbeider	539
 Domsregister	540
Stikkord	543